

BINIBurgerinitiatief

voor Participatie & Goed Bestuur

binisuriname@gmail.com <https://binisuriname.sr>

ABOP

WIE SCOORT, WIE FAALT?

Vergelijking Verkiezingsprogramma's 2025

THEMA:

Financieel Economisch Beleid

m.m.v.

Inhoud

1	Werkwijze	3
2	Algemene opmerkingen over de programma's	5
3	Vergelijking per thema	6
3.1	<i>Financieel Economisch</i>	6
	Samenvatting Financieel Economisch per Partij	7
	Vragenlijst Financieel Economisch	10

1 Werkwijze

Voor de verkiezingen van 25 mei 2025 hebben we gekeken naar de programma's van negen van de veertien deelnemende partijen: A20 (en partners), ABOP, DA91, NDP, NPS, OPTSU, PL en VHP.

Vijf partijen hebben we niet meegenomen: ARENA, DUS, VLS, DNL en PVC. Bij DUS zagen we direct dat hun programma voor een groot deel gekopieerd is van dat van De Nieuwe Leeuw (of andersom, maar de kans op plagiaat door DUS is groter). Van de andere vier verwachten we niet dat serieuze aantallen stemmen zullen halen. Ze meenemen zou het rapport langer maken zonder dat het veel zou toevoegen.

Bij Pertjajah Luhur twijfelden we nog of we ze zouden meenemen, want hun programma is bijna helemaal een kopie van dat van vijf jaar geleden - het was zo erg dat het programma dat wij in eerste instantie ophaalden bij het kantoor van PL (alleen in hard copy te verkrijgen), op de kaft nog had staan: 2020-2025. Uiteindelijk besloten we PL toch maar mee te nemen.

We hebben gewerkt met de programma's die via het CHS, via partijwebsites of direct aan ons zijn toegestuurd, of door ons zijn opgehaald. Waar mogelijk hebben we nagegaan of het om de officiële versies ging. Omdat sommige partijen lang op zich lieten wachten, hebben we gewerkt met de versies die we uiterlijk op 5 mei 2025 in handen hadden.

We bekeken programma's op twee manieren: thematisch en een algemene beschouwing.

Algemene beschouwing per partij

Bij de algemene beschouwing (die wij niet hebben gescored in kleuren of cijfers) kijken we aan de hand van een aantal vragen naar de kwaliteit van het programma als geheel. Wat is de algemene indruk, welke zijn de belangrijkste sterke en zwakke punten, is het programma uitvoerbaar en realistisch? Is er een duidelijke visie en hangen de voornemens daarmee samen? Is er een redelijke situatie analyse - want als partij moet je ons laten weten wat de situatie is waaraan jij gaat werken. Is er aandacht voor de grote veranderingen buiten Suriname?

Vergelijking per thema

In de vergelijkingen per thema worden de partijen naast elkaar gelegd. Voor elk thema hebben we vragen en stellingen geformuleerd en gekeken of partijen daar iets over zeggen. Vervolgens hebben we beoordeeld of wat ze zeggen inhoudelijk klopt en onderbouwd is en of de voornemens volgens ons bijdragen aan beleving van mensenrechten en het tegengaan van ongelijkheid. (Alle andere thema's, zoals goed bestuur, zijn daar voorwaarden voor.)

De antwoorden zijn gevisualiseerd in kleuren:

- groen voor aanwezig en redelijk uitgewerkt/concreet en correct
- geel/oranje voor wel genoemd maar onvolledig concreet
- rood voor afwezig, of wel aanwezig maar totaal de plank misgeslagen.

Onder de 'scoretabel' staan korte samenvattingen over de standpunten per partij over dat thema. De volledige vragenlijst voor dat thema per partij is hier ook te vinden.

De zeven thema's die zijn bekeken:

1. Goed bestuur
2. Rechtsstaat, mensenrechten en democratie
3. Menselijke ontwikkeling (zoals onderwijs en gezondheidszorg)
4. Gezonde leefomgeving en natuur (milieu)
5. Financieel-economisch

6. Hervorming van de publieke sector
7. Ontwikkelingen rond offshore olie en gas

Dat laatste thema hebben we bewust meegenomen, omdat de olie- en gasindustrie een grote invloed zal hebben op onze toekomst. We vinden dat partijprogramma's daar dan ook duidelijke plannen voor moeten bevatten.

De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) werkte mee aan de vergelijking van de thema's Goed bestuur en Rechtsstaat, Mensenrechten en Democratie; en de Vereniging van Economisten (VES) leverde een bijdrage aan het thema Financieel-economisch.

We vragen begrip voor het feit dat niet alle analyses even diep zijn uitgewerkt – door tijdsdruk konden we niet alles even grondig doen.

De verschillende delen van dit rapport zijn ook los te vinden op de website: <https://binisuriname.sr>

2 Algemene opmerkingen over de programma's

Wat wij graag willen zien in verkiezingsprogramma's is dat er ten minste een realistisch beleid is en een visie die duidelijk geformuleerd moet zijn, en met mensenrechten, inspraak, goed bestuur en duurzaamheid door alles heen, in plaats van slechts populistische kreten of mooie beloften.

Wat opvalt is dat weinig partijen bekend lijken te zijn met de basisprincipes van programmatisch plannen en ontwerpen: de logische samenhang tussen een visie, missie, doelen, uitgewerkt in strategieën en acties, ontbreekt veelal. Dit gebrek aan planningsinzicht wordt al decennialang gedemonstreerd in de wijze van beleidvoeren.

Geen van de partijen heeft een duidelijk en concreet plan voor de inkomsten uit het GranMorgu (block58) project. Geen van de partijen lijkt de URGENTIE te beseffen van acties die ondernomen moeten worden om Suriname ready te maken voor de periode na 2028,, zoals instituten versterken (Rekenkamer, Belastingdienst en dergelijke), wetgeving, handhaving, planning en goed bestuur. Dit is terug te zien in de vergelijkingstabel van het thema 'Offshore Olie en Gas'

Geen van de programma's belicht (gedeeltelijke) privatisering van verlieslatende overheidsbedrijven. De toekomstige overheid zou zich moeten focussen op regelgeving, handhaving, voedselzekerheid, onderwijs (door NPS benoemd als "kenniseconomie") en binnenhalen van deskundigen op prioriteitsgebieden zoals voor olie en gas, en belastingen).

Programma's moeten weldoordacht en samenhangend zijn. Ze moeten in begrijpelijke taal zijn, onderbouwd, gebaseerd op bestaand onderzoek en niet op ongefundeerde meningen. Ze moeten vooral geen opsomming zijn van wensen. Dit bleek voor velen een brug te ver- de wensenlijsten wonnen het ook nu weer van onderbouwde keuzes.

We willen ook zien dat een partij een beetje moeite heeft gedaan om een fatsoenlijk programma te produceren. Dan telt de uitstraling ook mee. Is er aandacht besteed aan de layout? Simpel is prima. Liever een eenvoudig Word-document met inhoudsopgave, dan een document bonter dan een kerstboom met 30 lettertypes, en vertekende foto's. Partijen die foto's van bladzijdes publiceren, of een zodanige 'beveiliging' van hun producten dat het niet te doorzoeken is: dat wekt wantrouwen en irritatie. Publiceer een doorzoekbare pdf.

Heeft iemand moeite gedaan om het even na te kijken op taal- en spelling? Ook wij zijn niet 100%, waarschijnlijk niet eens 90% foutloos qua taal, spelling en ontwerp, maar de onzinnige woorden, breisels, onzin en wartaal die we zijn tegengekomen bij enkele van de programma's geven aan dat men de kiezer niet serieus neemt, of dat men zelf niet begrijpt waar het over gaat.

Is het programma een gedrocht van meer dan honderd pagina's waarin alle stokpaardjes van alle partijprominenten bereden worden? Een verkiezingsprogramma is niet het Meerjaren Ontwikkelings Plan. Het is de kunst om een middenweg te vinden tussen 'opsomming van wensen/voornemens' en 'redelijk onderbouwde voornemens', die gebaseerd zijn op een duidelijke ideologie van de partij.

Ons advies voor de volgende keer: als er geen mensen in de partij zijn die een beetje overweg kunnen met taal en met layout, betaal daar professionals voor. Het kost niet meer dan een fiets of drie, een halve billboard of honderd truitjes.

En voor de plagiaatplegers, de seriële herhalers en laatste moment schrijvers: misschien moet u gewoon wat anders gaan doen met uw tijd en geld.

3.1 Financieel Economisch

Fiscaal	A-20	ABOP	BEP	DA-91	NDP	NPS	OPTSU	PL	VHP
1. Hervorming belastingen (incl. aanpassing schijven)	Red	Red	Yellow	Yellow	Green	Green	Red	Red	Yellow
2. Wet Onroerendgoedbelasting, en inning andere vermogensbelastingen	Red	Red	Green	Green	Red	Red	Red	Yellow	Red
3. Belastingdienst Versterken	Green	Red	Yellow	Red	Red	Green	Red	Red	Yellow
4. Informele sector formaliseren	Yellow	Red	Yellow	Red	Red	Yellow	Red	Red	Yellow
Staatsschuld									
5. Correcte cijfers en ontwikkelingen staatsschuld	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
6. Realistisch en haalbaar plan voor aflossing van de staatsschuld	Red	Yellow	Red	Green	Yellow	Red	Red	Red	Red
7. Duidelijk plan opvang gevolgen staatsschuld op meest kwetsbaren	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
8. Duidelijk plan voor beheer van de olie-inkomsten	Red	Green	Red	Green	Red	Yellow	Red	Red	Red
9. Aandacht Money Laundering en Terrorismefinanciering	Red	Red	Red	Red	Yellow	Red	Red	Red	Red
Begroting									
10. Realistische schatting besteedbaar nationaal inkomen	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
11. Schatting kosten/doorberekening van het verkiezingsprogramma	Red	Red	Red	Green	Red	Red	Red	Red	Red

Samenvatting Financieel Economisch per Partij

A20

Het partijprogramma heeft veel aandacht voor belastingen, zoals de versterking van de belastingdienst en de invoering van een aantal belastingvoordelen. Verder worden extra bonussen en belastingvoordelen genoemd voor professionals die ervoor kiezen om in Suriname te blijven of terug te keren, maar wie dergelijke professionals zijn en waar de grens wordt gelegd is niet genoemd.

Voor wat de olie- en gassector betreft, de verantwoordelijkheid voor het formuleren van strategisch beleid voor het beheer van de olie- en gasopbrengsten zal liggen bij het technisch kabinet, terwijl een Sovereign Wealth Fund (SWF) wordt genoemd als een fonds dat olie-inkomsten beheert en investeert in andere sectoren, zoals onderwijs, infrastructuur en technologie. Het is onduidelijk of dit anders is dan het reeds bestaande Spaar en Stabilisatiefonds.

ABOP

Het partijprogramma noemt belastingvoordelen ('fiscale prikkels') als incentives voor buitenlandse investeringen en voor de techsector, maar algemene hervorming van het belastingstelsel en andere aanpassingen van belastingen worden niet genoemd, noch de versterking van de belastingdienst. Voor wat de staatsschuld betreft worden 'hoge schulden' genoemd, maar niet wat daarmee moet gebeuren. Er is ook geen koppeling gemaakt tussen de staatsschuld en de impact op het sociaal beleid in het algemeen en op de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Voor beheer van de te verwachten olie-inkomsten wordt de oprichting van een Onafhankelijk Staatsfonds genoemd. Het is niet duidelijk of dit hetzelfde is als het bestaande Spaar- en Stabilisatiefonds. De partij wil dat een deel van de inkomsten uit olie- en gaswinning aangewend moet worden om de staatsschuld af te lossen.

Er zijn weinig concrete begrotings-grondslagen, plannen of duidelijke maatregelen in het programma die kunnen aanduiden hoe genoemde activiteiten worden uitgevoerd.

BEP

De partij heeft aandacht voor de belastingen en vindt dat er een herevaluatie van de Dienst der Belastingen nodig is voor het kunnen nemen van inkomstenverhogende maatregelen en het zichtbaar maken van informele ambachten. Er is een fiscaal beleid ('Belastingplan') m.b.t. lastenverlichting, belastingvereenvoudiging en bestrijding van ontduiking. Het plan is ambitieus met realistische besparingsposten.

Er zijn ook voornemens voor het aanpassen van de belastingvrije grens voor bedrijfsinvesteringen, hoewel er geen maatregelen voor loontrekkers worden genoemd. In feite wil de partij het totale belastingregiem aan een ingrijpende herziening en modernisering onderwerpen, inclusief wetgeving, processen en organisatie, maar men heeft niet nader gespecificeerd hoe dat zal gebeuren.

Wat de olie- en gasindustrie betreft, is alleen aangegeven dat deze wettelijk beschermd moet worden en dat het Planbureau een rol krijgt in het aanwenden van de inkomsten uit deze sector ten behoeve van de nationale ontwikkeling. Vermindering van schulden via inkomstenverhoging en uitgavenbeheersing wordt genoemd. De aflossingen zullen moeten komen door belastingheffing (o.a. op 'Onverklaarde Weelde'), uitgavenreductie en herinvesteringen van besparingen.

DA91

Volgens het partijprogramma moet BTW/OB gemoderniseerd en uitgebreid worden en in lijn worden gebracht met internationale systemen. Verder wordt vermeld dat er 1 (niet-progressief) tarief van 15-20% voor alle loongroepen wordt ingevoerd, maar er zijn geen andere fiscale maatregelen voor loontrekkers genoemd. Vermogensbelasting zal worden afgeschaft en in plaats daarvan wordt een zogeheten 'Belasting Onverklaarde Weelde' ingevoerd om verzwegen inkomsten en opgebouwd vermogen via fiscale weg te kunnen afromen.

De partij geeft aan dat er nu onderzocht wordt wat de uitstaande schulden zijn, maar noemt toch enkele concrete maatregelen: bezuinigingen, onderhandelen met schuldeisers, aanwenden van olie-inkomsten, het verhogen van belastinginkomsten. Aan een deel van deze maatregelen zijn wel bedragen aan gekoppeld in het document.

Wat de verwachte inkomsten uit de olie- en gassector betreft noemt de partij expliciet deskundig, eerlijk en verantwoord beheer van inkomsten en het instellen van een Sovereign Wealth Fund; waarbij specifieke details duidelijk zijn uitgewerkt in het document, het instellen van ten minste 2 revolving funds: 1 voor huisvesting en 1 voor exportgericht ondernemerschap.

NDP

Volgens de partij is belastinghervorming een dringend actiepunt, waaronder de invoering van een progressieve belastingstructuur, meer effectieve inning, versimpelen van het belastingstelsel en stimuleren van ondernemingen met belastingvoordelen. Er wordt (onterecht) aangegeven dat de buitenlandse schulden niet worden afgelost en het land in default is. Anderzijds wordt wel aangegeven dat investeringen worden belemmerd door de hoge staatsschuld en dat de financiële ruimte van de overheid daardoor beperkt blijft. Er worden echter geen cijfers of actuele ontwikkelingen gepresenteerd.

Concreet genoemde elementen van een nog te formuleren plan voor het beheersen van schulden zijn het hervormen van schuldstructuren, zoeken naar betere leningsvoorwaarden en een strikte controle op staatsuitgaven. Het verantwoorde beheer van olie-inkomsten voor de nationale ontwikkeling is wel genoemd, maar niet verder uitgewerkt.

De partij pleit verder voor strengere controle op belastingontduiking en witwaspraktijken zonder dit uit te werken. Kostenramingen en investeringsprojecten (2025–2030) met een fase-indeling en bedragen zijn wel opgenomen. Het begrotingstekort is geraamd op \$1 miljard en concrete compenserende maatregelen zijn voorgesteld.

NPS

Een rechtvaardig en transparant systeem wordt genoemd, dat zal moeten zorgen voor het stimuleren van de nationale productie, terwijl er belastingvoordelen zullen moeten komen voor bedrijven, en een verlaging van inkomstenbelasting in de niet-extractieve sectoren. Verder pleit men voor verbeterde uitvoering van het BTW-beleid, maar noemt geen maatregelen voor loontrekkers. Wat expliciet wordt genoemd als maatregel voor verbetering van het belastingstelsel, en uitgewerkt in 3 aandachtspunten, is verbeterde inning, aanscherping repressieve maatregelen, en transformatie naar een belastingautoriteit.

Het formaliseren van de informele sector wordt als voornemen genoemd, maar er is geen gericht programma hiervoor, hoewel de nadruk wel wordt gelegd op de informele goudsector.

OPTSU

Het partijprogramma noemt geen hervormingen van het belastingstelsel of de belastingdienst, noch de invoering of aanpassing van belastingen, maar vindt wel dat verantwoording en transparantie in de besteding belastinggeld nodig is. Hiervoor is verder geen expliciet of concreet fiscaal beleid of plan uitgewerkt. Er zijn wel plannen voor bestemming van de olieinkomsten, maar de sectoren worden niet genoemd. Er wordt sterk ingezet op het opzetten en stimuleren van een nieuwe sector, de zogeheten internationale dienstverlening, w.o. financiële diensten, luchtvaart- en havendiensten.

PL

Het programma geeft wel aandacht er belastingvoordelen voor investeerders en ondernemers moeten komen, maar niet hoe dit moet worden gerealiseerd. Verder worden als concrete belastingregels genoemd de vaststelling van de ondergrens voor vermogensbelasting, de spaartegoeden en het innen van huurwaardebelasting voor efficiënt en effectief inzetten van grond. Er is wel aangegeven dat een deel van de inkomsten uit de gas- en oliesector gebruikt zal worden voor een investeringsfonds, maar er is verder geen plan uitgewerkt voor het beheer van de inkomsten.

VHP

Volgens de partij zijn fiscale maatregelen bedoeld om inkomsten van de Staat te verhogen en buitenlandse investeerders aan te trekken. Internationale belastingverdragen zullen daarom moeten worden getekend. De versterking van de belastingdienst en douane zijn genoemd, maar niet verder uitgewerkt wat en hoe moet gebeuren voor een dergelijke versterking.

Voor wat de inkomsten uit de olie- en gassector betreft, er worden wel prioriteiten voor besteding naar sector aangegeven, maar niet voor beheer.

Vragenlijst Financieel Economisch			
	A20	ABOP	BEP
Fiscaal			
1. Hervorming belastingstelsel algemeen, aanpassing van loonbelasting- belastingen en verhoging van belastingvrije som; vermindering belasting op overwerk	Veel belastingvoordelen worden uitgedeeld zoals: Verlaging of tijdelijke afschaffing van de BTW op eerste levensbehoeften; Tijdelijk belastingkortingen voor specifieke starters in het micro- en kleinbedrijf; voor bedrijven die investeren in werkgelegenheid; actieve landbouwers; bedrijven en huishoudens die energiebesparende technologieën gebruiken. Omdat er geen onderbouwing met cijfers is om aan te geven hoeveel deze maatregelen de Staat zullen kosten lijken ze niet realistisch.	Afwezig / Niet genoemd	Ingrijpende herziening cq modernisering van het belastingregime (inclusief wetgeving, processen en organisatie) is genoemd, maar niet nader gespecificeerd. Voornemen voor aanpassen van de belastingvrije grens is uitsluitend voor bedrijfsinvesteringen. Geen maatregelen voor loontrekkers
2. Wet Onroerendgoedbelasting, en inning andere vermogensbelastingen	Afwezig / Niet genoemd	Afwezig / Niet genoemd	Introductie van onroerend goed belasting wel als actie genoemd (geen andere vermogensbelastingen).
3. Belastingdienst hervormen	Versterken Belastingdienst genoemd; Digitalisering belastinginning	Afwezig / Niet genoemd	Herevaluatie van de Dienst der Belastingen genoemd, voor het kunnen nemen van inkomstenverhogende maatregelen. Dit is niet nader uitgewerkt.
4. Informele sector formaliseren (gericht programma)	Alleen genoemd bij eerlijke belastinginning, maar geen verdere uitwerking.	Afwezig / Niet genoemd	Het zichtbaar maken van informele ambachten door de Belastingdienst is wel genoemd, maar er is geen gericht programma.

Anders	Genoemd o.a. <i>Lagere invoerbelastingen voor importeurs die eerlijke prijzen hanteren.</i> Wat een eerlijke prijs is en hoe dit zal worden vormgegeven en gehandhaafd is niet duidelijk. <i>Extra bonussen en belastingvoordelen voor professionals die ervoor kiezen om in Suriname te blijven of terug te keren.</i> Niet aangegeven: wie is een professional, waar wordt de grens gelegd? Fiscale discipline wordt genoemd, als "Minder begrotingstekorten en een striktere controle op overheidsuitgaven", maar geen concrete maatregel om dit te realiseren	Belastingvoordelen ('fiscale prikkels') worden genoemd als incentives voor buitenlandse investeringen en voor de techsector. Dit is niet nader uitgewerkt.	Uitgebreid fiscaal beleid ('Belastingplan') m.b.t. lastenverlichting, belastingvereenvoudiging en bestrijding van ontduiking. Het is ambitieus met realistische besparingsposten; de daadwerkelijke realisatie is afhankelijk van institutionele capaciteit en naleving.
Staatsschuld			
5. Correcte cijfers en ontwikkelingen staatsschuld	Hoge schulden en kredietwaardigheid worden expliciet genoemd, evenals ondoorzichtigheid van leningen.	'Hoge schulden' genoemd, niets meer	Afwezig / Niet genoemd
6. Realistisch en haalbaar plan voor aflossing van de staatsschuld	Geen aflossingsstrategie per termijn benoemd	'Verstandig en duurzaam beleid' mbt leningen bij internationale instellingen; deel van de inkomsten uit olie & gas winning aangewend om de staatsschuld af te lossen- het zijn gemakzuchtige uitingen.	Afwezig / Niet genoemd
7. Duidelijk plan opvang gevolgen staatsschuld op meest kwetsbaren	Afwezig / Niet genoemd	Geen koppeling sociaal beleid met staatsschuld.	Afwezig / Niet genoemd
8. Duidelijk plan voor beheer van de olie-inkomsten	Er worden veel woorden gebruikt om aan te geven dat men wil komen tot "een rechtvaardige verdeling van	Oprichting van een Onafhankelijk Staatsfonds; Openbare rapportages; Toezicht door een onafhankelijke	Er wordt uitsluitend aangegeven dat de olie- en gasindustrie wettelijk beschermd zal worden, en dat het

	inkomsten uit extractieve industrie (mijnbouw, etc.)"; dat er een "professioneel beheer van de inkomsten," nodig zijn, maar er zijn weinig concrete plannen. Het technisch kabinet, krijgt de verantwoordelijkheid voor "strategisch beleid formuleren voor het beheer van de olie- en gasopbrengsten." Een Sovereign Wealth Fund (SWF) wordt genoemd: Een fonds dat olie-inkomsten beheert en investeert in andere sectoren, zoals onderwijs, infrastructuur en technologie - het is onduidelijk of dit anders is dat het reeds bestaand Spaar en Stabilisatiefonds.	waakhond. Geen duidelijke maatregelen, en het bestaande SSF is onbenoemd.	Planbureau een rol krijgt in het aanwenden van de inkomsten uit deze sector voor de nationale ontwikkeling.
9. Voorkoming/ bestrijding Money Laundering/Terrorismedinanciering	Afwezig / Niet genoemd	Afwezig / Niet genoemd	Niet genoemd
Begroting			
10. Realistische schatting besteedbaar nationaal inkomen	Er worden MinFin cijfers van 2024 gebruikt. Er zijn ook schattingen van potentiële olie-inkomsten.	Afwezig / Niet genoemd	Schuldenreductie via inkomstenverhoging en uitgavenbeheersing is een beleidspunt. Aflossingen moeten komen door belastingheffing (o.a. op Onverklaarde Weelde), uitgavenreductie en herinvestering van besparingen. De haalbaarheid is afhankelijk van politieke daadkracht en structurele naleving van hervormingen.
11. Schatting kosten/doorberekening van het verkiezingsprogramma	Afwezig / Niet genoemd	Afwezig / Niet genoemd	Afwezig / Niet genoemd

Anders		Richtlijnen zijn algemeen geformuleerd; weinig concrete begrotingsgrondslagen of stappenplan	Afwezig / Niet genoemd
	DA91	NDP	NPS
Fiscaal			
Hervorming belastingstelsel algemeen, aanpassing van loonbelasting-belastingsschijven en verhoging van belastingvrije som; vermindering belasting op overwerk	BTW/OB moderniseren, uitbreiden en in lijn brengen met internationale systemen. Er zal 1 (niet-progressieve) tarief van 15-20% voor alle loongroepen worden ingevoerd. Geen andere fiscale maatregelen voor loontrekkers genoemd.	Belastinghervorming is een dringend actiepunt, waaronder de invoering van een progressieve belastingstructuur, meer effectieve inning, versimpelen van het belastingstelsel, en stimuleren van ondernemingen middels belastingvoordelen	Een rechtvaardig en transparant systeem moet zorgen voor stimulering van nationale productie. Er zullen belastingvoordelen komen voor bedrijven, en verlaging van inkomstenbelasting in de niet-extractieve sectoren. Er komt een verbeterde uitvoering van het BTW-beleid. Er zijn geen expliciete maatregelen voor loontrekkers.
Wet Onroerendgoedbelasting, en inning andere vermogensbelastingen	Vermogensbelasting wordt afgeschaft, maar in de plaats daarvan wordt een zogeheten 'Belasting Onverklaarde Weelde' ingevoerd, om verzwegen inkomsten en opgebouwd vermogen via fiscale weg te kunnen afromen. .	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
Belastingdienst	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Expliciet genoemd als maatregel, en uitgewerkt in 3 aandachtspunten (verbeterde inning, aanscherping repressieve maatregelen, en transformatie naar belastingautoriteit).
Informele sector formaliseren (gericht programma)	Afwezig / niet genoemd	Niet expliciet gevonden, wel aangegeven dat formele werkgelegenheid gestimuleerd zal worden	Wel als voornemen, niet als gericht programma. Er is speciale nadruk op de informele goudsector, en de link is gemaakt met AML/CFT.
Anders			

Staatsschuld			
Correcte cijfers en ontwikkelingen staatsschuld	De partij geeft aan dat er nu onderzocht wordt wat de uitstaande schulden zijn.	Er wordt (onterecht) aangegeven dat buitenlandse schulden niet worden afgelost en het land in default is. Anderzijds wordt wel aangegeven dat de hoge staatsschuld investeringen belemmert en financiële ruimte van de overheid beperkt. Er worden geen cijfers of actuele ontwikkelingen gepresenteerd.	Afwezig / niet genoemd
Realistisch en haalbaar plan voor aflossing van de staatsschuld	Het plan noemt enkele concrete maatregelen: bezuinigingen, onderhandelen met schuldeisers, aanwenden van olie-inkomsten, het verhogen van belastinginkomsten. Aan een deel van deze maatregelen zijn wel bedragen aan gekoppeld in het document.	Er wordt aangegeven dat het schuldbeheerplan (met afbouwdoelstellingen) nog zal worden geformuleerd. Enige concreet genoemde elementen zijn het hervormen van schuldstructuren, zoeken naar betere leningsvoorwaarden, en strikte controle op staatsuitgaven.	Afwezig / niet genoemd
Duidelijk plan opvang gevolgen staatsschuld op meest kwetsbaren	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
Duidelijk plan voor beheer van de olie-inkomsten	- Deskundig, eerlijk en verantwoord beheer van inkomsten expliciet gesteld - Instellen van een Sovereign Wealth Fund; waarbij specifieke details duidelijk zijn uitgewerkt in het document Instellen van ten minste 2 revolving funds: 1 voor huisvesting en 1 voor exportgericht ondernemerschap	Verantwoord beheer van olie-inkomsten voor nationale ontwikkeling wordt wel genoemd, maar niet uitgewerkt.	Bewoordingen als: transparant beheer, strategisch gebruik en oprichting van toekomstfonds. Conceptueel sterk, maar uitvoering en wetgeving zijn niet uitgewerkt.
Voorkoming/ bestrijding Money Laundering/Terrorismedinanciering	Afwezig / niet genoemd	Strengere controle op belastingontduiking en witwaspraktijken is genoemd als	Afwezig / niet genoemd

		maatregel, maar niet nader uitgewerkt. CFT helemaal niet genoemd	
Begroting			
Realistische schatting besteedbaar nationaal inkomen	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
Schatting kosten/doorberekening van het verkiezingsprogramma	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
Anders	Er zijn kostenramingen en investeringsprojecten (2025–2030) met een fase-indeling en bedragen. Het begrotingstekort is geraamd op \$1 miljard, maar concrete compenserende maatregelen zijn voorgesteld	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
	OPTSU	PL	VHP
Fiscaal			
1. Hervorming belastingstelsel algemeen, aanpassing van loonbelasting- belastingen en verhoging van belastingvrije som; vermindering belasting op overwerk	Afwezig / niet genoemd	Belastingvoordelen voor investeerders en ondernemers	Fiscale maatregelen zijn bedoeld om inkomsten van de Staat te verhogen en buitenlandse investeerders aan te trekken. Internationale belastingverdragen zullen worden getekend
2. Wet Onroerendgoedbelasting, en inning andere vermogensbelastingen	Afwezig / niet genoemd	Vaststelling ondergrens vermogensbelasting spaartegoeden, en innen van huurwaardebelasting voor efficiënt en effectief inzetten van grond	Afwezig / niet genoemd
3. Belastingdienst	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Versterking van de belastingdienst en douane zijn genoemd, maar niet uitgewerkt
4. Informele sector formaliseren (gericht programma)	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Uitsluitend genoemd (in het kader van de formalisatie van informele

			kleinschalige mijnbouw), maar niet nader uitgewerkt in een programma
Anders	Verantwoording en transparantie in besteding belastinggeld genoemd, maar geen expliciet / concreet fiscaal beleid.		
Staatsschuld			
5. Correcte cijfers en ontwikkelingen staatsschuld	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
6. Realistisch en haalbaar plan voor aflossing van de staatsschuld	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
7. Duidelijk plan opvang gevolgen staatsschuld op meest kwetsbaren	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
8. Duidelijk plan voor beheer van de olie-inkomsten	Wel plannen voor bestemming van de inkomsten (welke sectoren), maar geen plan over het beheer, anders dan aan te geven dat contracten openbaar moeten zijn.	Er is aangegeven dat een deel van de inkomsten gebruikt zal worden voor een investeringsfonds, maar geen plan voor beheer van de inkomsten.	Wel prioriteiten voor besteding naar sector, maar niet voor beheer
9. Voorkoming/ bestrijding Money Laundering/Terrorismedinanciering	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Uitsluitend (bijna terloops) genoemd, niet nader uitgewerkt
Begroting			
10. Realistische schatting besteedbaar nationaal inkomen	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
11. Schatting kosten/doorberekening van het verkiezingsprogramma	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd